

Archeologienota

Houthalen-Helchteren Greenville Campus

Deel 2: Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies.....	2
2.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	2
2.2	Waardering archeologische vindplaatsen	2
2.3	Impactbepaling	2
2.4	Bepalingen van de maatregelen	5
2.4.1	Kennispotentieel verder (voor)onderzoek	5
2.4.2	Volledigheid van het (voor)onderzoek	5

1 Administratieve gegevens

Algemeen

Naam site	Houthalen-Helchteren Greenville Campus
Ligging	Centrum-Zuid, Beursplein, Limburgplein, deelgemeente Houthalen, gemeente Houthalen-Helchteren, provincie Limburg
Kadaster	Houthalen-Helchteren, Afdeling 1 , Sectie C, Percelen: 1036C, 166T9, 166S9, 166V9, 166A10, 166X9, 166W9, 166F8 Delen van 166G9-P8-V2-X7-F9
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2018-0343
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (Projectcode: 2020K304)
Bewaarplaats archief	n.v.t.

Actoren

Auteur	Sarah De Cleer & Emmy Van Laere
Betrokken actoren	/
Betrokken derden	/

Plangebied

Oppervlakte plangebied	64.230 m ²
Oppervlakte geplande ingrepen	16.700 m ²
Kartering gewestplan	<i>Industriegebied</i>

2 Gemotiveerd advies

2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Op basis van bovenstaand bureauonderzoek kan een eerste inschatting gemaakt worden inzake datering en interpretatie van het plangebied *Houthalen-Helchteren Greenville Campus*. In de omgeving zijn verschillende archeologische waarden gekend (zie *Archeologisch kader*). Het bodembestand van het plangebied lijkt niet aangetast te zijn gedurende de laatste eeuwen maar werd wel grondig aangepast vanaf de 20^e eeuw, met de oprichting van de mijnsite. Op basis van de orthofotografische bronnen, een uitgebreide gekende (recente) historiek en cartografische bronnen kan gesteld worden dat het terrein in het recent verleden verstoord werd door deze ingrepen.

Op basis van de topografische kaarten en de orthofotografische bronnen kan de recente geschiedenis van het plangebied gereconstrueerd worden en is de evolutie van het landgebruik binnen de contouren van het plangebied te zien tijdens de 20^e eeuw. Op de *'Algemeene kaart der Belgische mijnconcessies'* (1947) staat de steenkoolmijn van Houthalen weergegeven. Op de *topografische kaart* van 1958 en 1971 is ten oosten van het plangebied bebouwing weergegeven, dit behoort tot het TIKB (Technisch Instituut Kempisch Bekken). Binnen de contouren van het plangebied zijn verschillende gebouwen weergegeven. De mijnschool werd gebouwd tussen 1956 en 1958.

Op de orthofoto van 1971 en 1979-1990 is te zien dat binnen de contouren van het plangebied bebouwing aanwezig is, met de twee mijnschachtblokken centraal. Met uitzondering van de noordwestelijke hoek is het volledige terrein binnen de contouren van het plangebied bijna volledig bebouwd en verhard. Het contrast met de orthofoto van 2000-2003 is groot. Met uitzondering van twee gebouwen in de noordwestelijke hoek en de twee mijnschachtblokken centraal, werd alle bebouwing afgebroken binnen de contouren van het plangebied, met een braakliggend terrein als eindresultaat. Deze situatie blijft ongewijzigd tot in 2015, buiten het plangebied wordt bestaande bebouwing afgebroken/uitgebreid. Op de orthofoto van 2015 zijn de gebouwen in het noordwesten ook afgebroken. Het terrein blijft braakliggend tot in de huidige toestand. Het plangebied kent hierdoor met zekerheid een verstoring.

2.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. De onderzoekslocatie werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen en op basis van de bodemkundige, de archeologische en cartografische gegevens lijkt het gebied slechts een gering archeologisch potentieel te hebben. Door de landschappelijke positie, de ligging nabij de bewoningskern van Houthalen, de aanwezigheid van bewoning in de omgeving van het plangebied, en de melding van verschillende vondstlocaties uit de steentijd, Romeinse tijd en middeleeuwen, kan het gebied interessant zijn voor verder archeologisch onderzoek, echter dient deze verwachting gecombineerd te worden met de recente voorgeschiedenis van het terrein en de geplande werken.

Volgende gegevens zijn van belang voor de verwachting binnen het plangebied. Deze werden afgeleid uit de bodemkundige, historische, cartografische en archeologische analyse:

- Paleolandschappelijke ligging:

Het plangebied is gelegen op de grens tussen het Kempisch plateau en de Demervallei. Het natuurlijke reliëf, het uitgestrekte landschap en de bossen die doorsneden werden door krekens, beken en vennen zorgen voor een ideale leefomgeving. Voor het plangebied zelf met een ligging op een noord-zuidgeoriënteerde verhoging in het landschap in combinatie met de nabijheid van de Groendreefbeek, de Laambeek en de vruchtbare zandige bodem kan gesteld worden dat het plangebied en zijn directe omgeving zeer aantrekkelijk was voor bewoning en menselijke activiteit in het verleden en dit reeds vanaf de steentijd.

In de ruimere omgeving (tot 3 km) zijn meerdere archeologische waarden gekend. Ter hoogte van Zonhoven hebben in de jaren '80 en '90 van vorige eeuw veel veldprospecties plaatsgevonden onder leiding van D. Huyge (KUL) die resulteerden in enkele grootschalige steentijd opgravingen. Daarnaast werd er ook in de omgeving van Helchteren steentijd aangetroffen (Sonisseheide (I, II, III)). Niet toevallig bevinden deze vindplaatsen zich aan de rand van het Kempisch plateau in de nabijheid van een beekvallei.

Voor de Romeinse periode zijn de gegevens eerder beperkt. Binnen de zoekradius is slechts één losse vondst van Romeins materiaal gekend. Deze vondst kan niet in verband gebracht worden met een specifieke context, waardoor het onmogelijk is een uitspraak te doen over eventuele Romeinse occupatie in de omgeving van het projectgebied en binnen het projectgebied zelf. Dit geldt ook voor de middeleeuwse periode. Het merendeel van de vondstmeldingen is het resultaat van prospectiecampagnes, waarbij het niet gaat om specifieke vondstconcentraties maar over schervenmateriaal aangetroffen over het gehele prospectieterrein. Opvallend zijn de vele (mogelijke) schansen in de omgeving van het plangebied, alsook de vele 17^e-eeuwse en 18^e-eeuwse munten en musketkogels die tijdens de prospecties werden aangetroffen. De meeste van deze schansen bevinden zich niet toevallig op de overgang van het Kempisch plateau en de Demervallei. Het natuurlijke reliëf van het plateau en de relatief natte gronden van de Demervallei zijn ideaal voor dergelijke omwalde versterkingen (de schans). Er zijn echter geen etymologische indicaties of landschappelijke kenmerken, zoals perceellering, die wijzen op de aanwezigheid van een schans binnen het projectgebied.

Deze archeologische verwachting moet echter op basis van het bureauonderzoek en recent archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving van het plangebied aangepast worden. Hiervoor zijn volgende elementen van belang:

- Digitaal Hoogtemodel:

Ter hoogte van het plangebied en meer uitgebreid, het voormalige Mijnpark is te zien dat het plangebied antropogeen gewijzigd is bij de start van de aanleg van het mijnpark in de jaren 30 van vorige eeuw.. Nabij de randen van het Mijnpark is een scherp hoogteverschil waar te nemen. Het gehele gebied werd bij de ingebruikname van het terrein en later bij de sloop van de voormalige gebouwen en de sanering van de grond sterk vergraven.

- Gekende verstoring binnen het plangebied:

Op basis van de topografische kaarten en orthofotografisch materiaal kan gesteld worden dat de bodem van het merendeel van het plangebied voordien reeds verhard of bebouwd was. De zones waar de bodem mogelijk niet verstoord is, bevinden zich verspreid binnen het plangebied. De kans blijft groot dat de mijnactiviteiten van de 20^e eeuw ook hier de bodem hebben verstoord.

- Archeologisch vooronderzoek in de onmiddellijke omgeving van het plangebied¹:

¹ CORNELIS 2017; PAWELCZAK & KRUG 2018; BAEYENS 2016b; SIMONS, DE NUTTE & DEVILLE 2017; BAEYENS 2016a; SIMONS, DE NUTTE, DEVILLE, et al. 2017

Op basis van landschappelijke bodemonderzoek door middel van boringen in de onmiddellijke omgeving van het plangebied kon bepaald worden dat de Ap-horizont vermoedelijk tussen 10 en 45 cm dik is ter hoogte van het plangebied. Deze onderzoeken toonden bovendien ook aan dat op de locaties waar de bodem onverstord was, geen goed ontwikkelde bodem aanwezig was. De geroerde Ap-horizonten rustten meteen op een kleilig zandpakket (Cg-horizont). Er was hier dan ook sprake van een slechte conservering en gaafheid van de bodem. De resultaten van het landschappelijk booronderzoek op drie projectlocaties in de buurt hebben dan ook aangetoond dat geen bewaard bodemprofiel verwacht kan worden binnen het projectgebied. Op basis van deze resultaten is er geen verwachting voor steentijdpotentieel.

Bij verder archeologisch onderzoek ten oosten van het plangebied werd eveneens proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden uitsluitend sporen van natuurlijke aard en (sub-) recente sporen aangetroffen, in verband te brengen met de mijnactiviteiten. Er werd geen vondstmateriaal aangetroffen dat de aanwezigheid van een archeologische site weerspiegelt. De afwezigheid van archeologische resten kan verklaard worden door het gebrek aan menselijke bewoning of een slechte bewaringstoestand van bodem en bijgevolg het archeologisch archief.² De sporen waren maximaal 10 cm diep bewaard gebleven, mogelijk onderkanten van ooit diepe(re) sporen.³

Omwille van de gekende recente en huidige verstoringen binnen het plangebied, bestaande uit gebouwen en verharding, kan de meerderheid van het plangebied en de zone voor de geplande werken als verstoord beschouwd worden. Op basis van de gegevens van landschappelijk bodemonderzoek onmiddellijk naast en in de onmiddellijke omgeving van het plangebied kan geconcludeerd worden dat funderingen van gebouwen en voormalige verharding het archeologisch archief verstoord zullen hebben. De Ap-horizont was grenzend aan de zone voor de geplande werken en het plangebied namelijk steeds tussen 10 en 45 cm dik. Dit bodemonderzoek toonde bijkomend ook aan dat ook op locaties waar de bodem onverstord leek te zijn er een slechte conservering en gaafheid van de bodem bestaat. Bijkomend waren relevante historische sporen bij archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied afwezig bij de uitvoering van proefsleuvenonderzoek. De archeologische verwachting voor het plangebied is bijgevolg dan ook eerder laag te noemen.

2.3 Impactbepaling

Op basis van de bouwplannen, aangeleverd door de opdrachtgever, kan de impact van de geplande werkzaamheden op eventueel aanwezige archeologische waarden ingeschat worden. Voorafgaand de geplande werken zullen de zones voor de blokken C-E-D opgehoogd worden tot een hoogte van ca. + 16.35 m TAW. Voorafgaand de ophoging zal een ontzoding plaatsvinden. De vloerplaat en omgevingsaanleg (parking en verharding) zal zich nadien binnen de ophoging en de bovenste laag steenkoolpuin situeren.

De impact op de bodem zal zich enkel voordien bij het plaatsen van de funderingen met bijhorende infiltratie- en waterputten (buffer inclusief), echter zijn deze ingrepen lokaal en relatief klein in oppervlakte.

Na het bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat de geplande werken zich grotendeels in ophoging en een verstoorde ondergrond zullen bevinden. Bijgevolg is er geen nieuwe impact op het bodemarchief.

² SIMONS, DE NUTTE & DEVILLE 2017

³ SIMONS, DE NUTTE, DEVILLE, et al. 2017

2.4 Bepalingen van de maatregelen

2.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Om het potentieel op kennisvermeerdering te bepalen dienen de geplande werken afgetoetst te worden met de archeologische verwachting. De opdrachtgever plant de bouw van drie bedrijfsgebouwen met bijhorende verharding rondom. Voor iedere bedrijfsunit zullen regenwaterputten en infiltratieputten aangelegd worden. Het niveau van de bedrijfsgebouwen zal ingeplant worden op ca. + 16.50 m TAW, wat ongeveer 40 cm hoger is dan de TAW van de huidig aangelegde wegen in de zone voor de geplande werken. De nieuw in te plannen bedrijfsgebouwen zullen niet onderkelderd worden. Ter hoogte van de geplande zones wordt wel een ontzoding voorzien. Nadien wordt het terrein opgehoogd en zullen de vloerplaten en verharding zich binnen het gabarit van de ophoging en de bovenste steenkoolpuinlaag situeren. Nadien wordt het terrein opgehoogd en zullen de vloerplaten en verharding zich binnen het gabarit van de ophoging situeren. Funderingen worden rondom de bedrijfsgebouwen voorzien met een tussenafstand van ca. 5 m. De poeren zelf zijn 2.4m x 2.4m. De diepte van de funderingen wordt gepland tussen de 40 en 60 cm onder het huidig maaiveld.

De archeologische verwachting voor het plangebied is eerder laag in te schatten. De aanleg en afbraak van de voormalige mijngebouwen en de nadien gesaneerde bodem hebben eventuele archeologische lagen aan de top met zekerheid reeds verstoord. Archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving van het plangebied toonde eveneens aan dat in de zones met een onverstoord bodem er sprake was van slechte conservering en gaafheid. Bovendien werden er geen relevante sporen aangetroffen. De geplande werken zijn eveneens te ondiep en te beperkt in oppervlakte om tot nuttige kennisvermeerdering te komen.

Op basis van de zeer lage archeologische verwachting, de weinig tot niet relevante sporen die men heeft aangetroffen bij onderzoek in de onmiddellijke omgeving, de slechte bewaringstoestand van bodem en sporen en de geplande werken, lijkt het potentieel op relevante kenniswinst hier klein tot onbestaande.

2.4.2 Volledigheid van het (voor)onderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek (bureauonderzoek) is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon voldoende bepaald worden. Op basis van de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek⁴ is verder vooronderzoek niet aangewezen en is het vooronderzoek volledig.

⁴ ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3